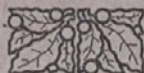

ŠTEV. 12.

LETNIK XXIV.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. DECEMBRA 1923.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. Basaj: O raznih tipih zadružništva v Sloveniji	177
A. Kralj: Pripombe k načrtu zadružnega zakona	181
Dr. Basaj: Elektrarniške zadruge na Češkem	185
Zadružno gospodarski tečaji	187
Vprašanja in odgovori	188
Zadružništvo	190
Gospodarstvo	192

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12-50 Din. Za člane zvezinih zadrug 20 Din. na leto. Posamezna številka 3 Din. — Izhaja 15. dne vsakega meseca.

..... Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj.

O raznih tipih zadružništva v Sloveniji.

(Dalje.)

Konsumna društva imajo navadno tudi hranilni oddelek, ki pa se ne obnese, ker je zmisel za varčevanje med delavstvom še premalo razširjen. Obratni kapital tvorijo poleg deležev pri l. ljubljanskem delavskem konsumnem društvu tudi takozvane deležne rezerve. Letni dobiček, kakor ga sklepe občni zbor, se namreč članu ne izplača, ampak se mu do gotove višine nabira kot deležna rezerva, torej neke vrste prisilno varčevanje. Na ta način si konsumna društva pomagajo preko težkoč, ki jih povzroča silno pomanjkanje obratnega kapitala. V Mariboru so si delavski konsumi l. 1920 osnovali svojo zvezo delavskih zadrug, ki šteje 25 članic.

Število vseh blagovnih zadrug gori na vedenih tipov z delavskimi konsumi vred je znašalo koncem l. 1922 v Sloveniji 123. Pri tem pa je treba pomisliti, da v tem številu šteje kot enota l. delavsko konsumno društvo, ki ima samo 41 poslovalnic, in da imajo isto razvojno tendenco tudi druga delavska konsumna društva.

III. Mlekarske in sirarske zadruge.

Kot zelo važen tip kmetijskih zadrug moramo omenjati mlekarske zadruge. Ustanavljati so jih začeli že takoj po l. 1900 in l. 1906 je bilo že pri Zadružni zvezi v Ljubljani včlanjenih 46 mlekarskih zadrug. Med

vojno je vsled takozvanega vojnega socializma, pod katerim je nehala vsaka gospodarska svoboda, prekristno delovanje teh zadrug skoro popolnoma ponehalo v veliko škodo kmetijstva in je bilo mogoče le z velikim naporom spraviti po vojni vsaj nekaj mlekarskih zadrug zopet v delovanje. Da se je mlekarstvo tako lepo razvilo, gre zasluga v prvi vrsti tedanjemu kranjskemu deželnemu odboru, ki je vse storil za pospeševanje te važne panoge kmetijstva. Vršili so se po deželi tedenski pa tudi mesečni tečaji, sklicevali so se v Ljubljani sestanki za mlekarske zadruge. L. 1907 se je že priredila prva razstava masla. L. 1909 je po zaslugi deželnega odbora bila otvorjena mlekarska šola na Vrhniki, za katero je ne le stroške prevzel deželni odbor, ampak poleg tega razpisal tudi osem ustanov za udeležence. Zadruge so si osnovalle svojo centralo, Mlekarsko zvezo, potom katere se je v glavnem vršil izvoz masla in sira in katera je iskala in našla trg našemu mleku in mlečnim izdelkom, zlasti v Primorju.

Po vojni je poskušala s poživitvijo mlekarskih zadrug zlasti Gospodarska zveza, ki je v to svrhu ustanovila mlekarski oddelek. Kot privatno podjetje se je ustanovila Mlekarska družba za Jugoslavijo, d. z o. z., ki je nekaj mlekarskih zadrug spravila v svojo pest z vsemi napravami vred, druge pa spravila

pod svoj vpliv. Boj med mlekarškim oddelkom Gospodarske zveze in med Mlekarsko družbo za Jugoslavijo se je vršil v občutno škodo obeh in je končal s tem, da sta se naposled obe podjetji združili in osnovali delniškom družbo »Združene mlekarne«, v katere rokah je danes pretežno število vseh mlekarov v Sloveniji. Samostojno delujočih mlekarških zadrug je bilo do zadnjega časa 12, 6 mlekarških zadrug se je pogodbeno vezalo z mlekarškim oddelkom Gospodarske zveze, 6 z Mlekarsko družbo za Jugoslavijo. V svoji lasti je imela Gospodarska zveza 14 mlekarov, družba za Jugoslavijo pa 12 mlekarov. Dalje je 5 združenih mlekarov prišlo v roke krajevnih najemnikov, deluje poleg tega 10 zasebnih mlekarov in 14 sirarskih društev v Bohinju. Zveze izkazujejo koncem l. 1923 33 včlanjenih zadrug, od teh 26 pri Zadr. zvezi v Ljubljani. Kot je iz tega razvidno, je na tem polju zadružna fronta precej razbita in jo je začela močno izpodrivati privatna podjetnost. Upajmo pa, da bodo Združene mlekarne d. d. v Ljubljani, pri katerih ima Gospodarska zveza merodajen vpliv, mlekarstvo tako vodile, da bo zopet prešlo v zadružne roke.

Za slovenskega kmeta, ki ima malo dobre poljedelske zemlje in pri katerem je živinoreja važnejša gospodarska panoga nego poljedelstvo, je mlekarstvo velikega pomena in zadružništvo ima tukaj hvaležno polje, da ščiti kmetske koristi.

Mlekarske zadrug pa imajo ne le za kmeta velik gospodarski pomen, temveč so še večjega socialnega pomena za Slovenijo, kjer se izvanredno hitro razvija industrija in rastejo mesta. Preskrba mest in industrijskih krajev z zadostno množino mleka in mlečnih izdelkov brez dragega trgovskega posredništva je važna gospodarska in socialna naloga obenem, ki naj jo izpelje zadružništvo.

IV. Živinorejske zadrug.

Kot važen tip kmetijskih zadrug moramo navajati tudi živinorejske zadrug, ki so tembolj, ker je živinoreja za našega kmeta važnejša nego poljedelstvo. Namen živinorejskih zadrug je skrbeti za povzdigo govedoreje, izrejevati posebno pasmo za mleko in meso, skrbeti za povzdigo cene, skrbeti pa tudi za zadostno število združnih bikov. Nadaljna naloga živinorejskih zadrug je tudi zavarovanje živine za slučaj nesreče. Kot sredstva za doseg te ciljev imajo zadrug vpeljati rodovnik, skupno nakupovati in rediti plemenske bike, licencirati sposobno plemensko živino in jo vpisovati v rodovnik, skrbeti za skupne pašnike, prirejati razstave in posredovati pri nakupu in prodaji plemenske živine.

Tudi živinorejske zadrug so se podobno kakor mlekarne izvanredno hitro razvile in je pri teh še bolj kakor pri mlekarškim ravno zasluga kranjskega deželne odbora, da se je število živinorejskih zadrug v teku komaj šestih let dvignilo samo na Kranjskem na 62. Prva živinorejska zadruga je bila osnovana v Selcih nad Škofjo Loko l. 1906 po prizadevanju dr. Kreka. L. 1908 je bilo na Kranjskem šele 5 takih zadrug, l. 1913 pa že 62. Deželni odbor je veliko napravil s tem, da je prirejal tečaje na sedežih zadrug, na katerih so predavali strokovno naobraženi instruktorji, da je dovoljeval potrebne podpore za nakup čiste plemenske živine v inozemstvu in je to živino oddajal le zadrugam, da je naposled s pomočjo zadrug prirejal živinorejske razstave in premovanja, za katere je dovoljeval velike zneske. Tako se je s pomočjo kranjskega deželne odbora živinorejsko zadružništvo hitro in krepko razvilo in v kratki dobi doseglo naravnost neverjeten uspeh v napredku umne živinoreje. Vsporedno z živinorejskimi zadrugami na Kranjskem so

se tudi na Štajerskem pridno ustanavljale zadruga za rejo bikov in konjerejske zadruga. Poleg govedoreje in konjereje se je združna iniciativa začela uveljavljati tudi že pri svinjereji in perutninarstvu.

Tudi tukaj je vojna lepo razvito delo s svojim prisilnim gospodarstvom, zlasti pa z neštevilnimi rekvizicijami po hlevih ne le ustavila, ampak skoro popolnoma uničila. Skušalo se je po vojni začeto pot nadaljevati, toda pokazalo se je, da je brez subvencij delo mogoče le tam, kjer vlada izredna izobrazba in s tem združeno izredno zanimanje za živinorejo in živinorejske zadruga. Večina zadrug je likvidiralo, ohranilo se jih je po stanju koncem l. 1922 blizu 50, pa še te v velikem delu ne izpolnjujejo vseh nalog, ki jim pripadajo po pravilih, ampak so se mnoge omejile na preskrbo bikov plemenjakov.

Poleg živinorejskih zadrug obstojajo zlasti po Štajerskem tudi zadruga z ožjim delokrogom: bikorejske in konjerejske zadruga. Za preskrbo pašnikov so se ustanavljale posebej pašniške zadruga. V glavnem so skrbale za ureditev planinskih pašnikov, pa tudi v ravninah so našle primeren svet za ureditev pašnikov.

V. Kmetijske strojne zadruga.

Strojne zadruga pomenijo nadaljnjo diferenciacijo v slov. združništvu. Rekli smo že zgoraj, da so si velike zasluge za uveljavljanje kmetijskih strojev pridobila »kmetijska (gospodarska) društva«, ki so nabavljala moderne stroje za skupno uporabo članov. Marsikje pa se je pokazala potreba delitve dela in se je radi dobre oskrbe strojev, radi točnega reda pri izposojevanju in radi zbiranja denarja za obnovev ustanovila posebna strojna zadruga. — Prvi dve taki zadrugi sta se osnovali l. 1908 v Mednem in v Savljah. L. 1913 je bilo že samo pri Zadr. zvezi v Ljubljani včlanjenih 32 kmetijsko-strojnih zadrug.

Taka zadruga je imela v prvi vrsti za člane večjo mlatilnico in slamoreznico, trier, travniško brano, valjar, cirkularno pilo (žago) i. t. d. Večje zadruga so se za pogon teh strojev že zgodaj oskrbele z motorjem na bencin. Koncem l. 1922 jih je bilo pri Zvezi v Ljubljani včlanjenih še 26.

VI. Zdrružne elektrarne.

Zdrružne elektrarne in elektrostrojne zadruga so v ozki zvezi s strojnimi zadrugami, samo sledeča stopnja razvoja, da se kot pogonska sila za kmetijske stroje uporabi vodna sila potom elektrike. Že pred vojno so se ustanovile tri take zdrružne elektrarne in kakor je iz krajev razvidno, ravno po prizadevanju dr. Kreka: v Šmarci, v Sorici in na Češnjici. — Po vojni so se začele z veliko pospešnostjo ustanavljati elektrarne in po izkazu za posl. l. 1922 je bilo pri Zadr. zvezi v Ljubljani včlanjenih 14, pri zvezi v Celju pa 9 zdrružnih elektrarn. Te zadruga spadajo v gotovi meri tudi pod kons. zadruga, v kolikor se električni tok uporablja za razsvetljavo stanovanj. Vendar pa so v glavnem kmet. produkcijske zadruga, ker dajejo energijo za pogon kmetijskih strojev. V mnogih slučajih so z zadr. elektrarnami združene tudi žage, ki pomagajo članom do boljšega vnovčevanja lesa, in mlini. — Seveda ne moremo reči, da služijo te elektrarne samo kmet. svrham, kajti skoro povsod so v večjem ali manjšem številu udeleženi tudi obrtniki, ki jim električna sila služi za pogon strojev. — Poleg elektro-strojnih zadrug oz. zdrružnih elektraren, ki imajo lastne ne velike električne centrale, pa so zadnji čas dobile pomen tudi elektro-distributivne zadruga, ki vzamejo tok od večje centrale (kot. n. pr. od falske), zgradijo omrežje in oddajajo članom tok za pogon strojev (kmetom in obrtnikom) in za razsvetljavo. — Velikega pomena bodo take distributivne zadruga zlasti v bo-

dočnosti, ko bodo velike centrale izkoriščale najbolj ekonomsko velike vodne sile (male električ. centrale imajo predrago režijo) in bodo tok oddajale za vse panoge gospodarstva.

VII. Vinarske, kletarske in trsničarske zadruga.

Poleg navedenih glavnih in najbolj razširjenih tipov kmetijskih zadrug moramo omenjati še vinarske in trsničarske zadruga. So to vrsta produktivnih zadrug, ki največkrat skrbi za vnovčevanje vina. Mnogokrat pa prevzema od članov grozdje in vrši torej tudi vsa kletarska dela zadruga sama. V tem poslednjem obsegu so vinarske in kletarske zadruga velikega pomena, ker so pri strokovnem vodstvu v stanu sortirati in ustvariti kvalitetna vina in sorte, dočim posamezni vinogradnik, ki zmeša vse vrste grozdja, mora prodati svoj pridelek le po nizki ceni.

Pa tudi če pustijo predelavo grozdja v vino vinogradnikom samim, vendar vinarske zadruga silno veliko napravijo za virorejo ne le s tem, da iščejo trg in kupca za pridelek, ampak da zlasti skrbijo za dober pridelek. Vinarske zadruga prirejajo tečaje, kjer se nazorno v kletih vinogradnikov predava, kako ravnati z vinom, kako ohraniti zdravo vino v zdravi posodi, kako uporabljati razna sredstva in razne naprave modernega kletarstva. V teh zadrugah si tudi vinogradniki nabavijo skupno kletarske priprave, ki so predrage za posameznika.

Trsničarske zadruga imajo nalogo skrbeti za vzgojo in nabavo oz. prodajo dobrih trsnih sadik in s tem za dobre vinograde.

VIII. Lesne zadruga.

Tudi lesne zadruga, zadruga za vnovčevanje lesa moramo omenjati. Njihova zasluga in zasluga lesnega oddelka Gospodarske zveze v Ljubljani je, da danes dobiva

kmet že primerno ceno za les, dočim je bil pred vojno na milost in nemilost izročen lesnim trgovcem, ki so bogateli na račun neorganiziranosti in neizobraženosti malega in srednjega kmeta glede lesne kupčije. Poleg 5 samostojnih lesnih zadrug pa smo že prej omenili, da so se kmetijske nabavne in prodajne zadruga marsikje z uspehom oprijele tudi vnovčevanja lesa in pomagale kmetu do pravične cene, sebi pa do lahkega zaslužka.

Cilj kmetijskega zadružništva je, da se vsi kmetijski pridelki vnovčujejo potom zadruga, da se vse kmetijske potrebščine nabavljajo potom zadruga in da se tudi kmetijsko proizvodstvo zlasti pa izboljševanje in napredek kmetijstva vrši skupno potom zadruga. Iz navedenih tipov kmetijskega zadružništva vidimo, da so dani taki pogoji v današnjem razvoju kmetijskega zadružništva v Sloveniji, da se vsi ti cilji lahko dosežejo. Drugo je seveda vprašanje, da-li so kmetje toliko zreli in zadružno zavedni, da pri zadrugah sodelujejo kot člani in kot vodstvo, da morejo zadruga te cilje tudi dosegati.

IX. Produktijske zadruga za domače obrti.

H koncu še par besedi o obrtno-produkcijskem oz. obrtno-produktnem zadružništvu, kolikor zadene domače obrti. Mali posestniki nimajo toliko posestva, da bi od njega živela cela družina. Zato se v prostem času zlasti v zimi bavijo s kako domačo obrtjo. Za varstvo pred izkoriščanjem je dr. Krek že pred vojno začel ustanavljati zadruga za take obrte. Deloma se je z njih pomočjo domača obrt zboljšala. Vpeljali so se zlasti neobhodni stroji. Deloma so se v zadrugi skupno nabavljale surovine in skupno prodajali izdelki. Naj navedemo le nekaj primerov zadrug za domače obrti:

Sitarska in žinarska zadruga v Stražišču, več sodarskih zadrug, lončarske zadruga, Kitarsko društvo v Domžalah, Osrednja

čipkarska zadruga v Ljubljani. Slednja n. pr. se je osnovala šele l. 1920 in šteje 11 poslovalnic z nad 1200 čipkaricami, ki so jih preje izkorščali razni trgovci. Sedaj pa je založništvo prevzela ta osrednja zadruga, ki iz-

daja čipkaricam svoj sukanec in jim plačuje za delo po času in kvaliteti. Zadruga si je hitro opomogla in je dobila že trgovinske stike z Anglijo in Holandijo, pa tudi na domačem trgu ima dosti odjemalcev.

Ant. Kralj :

Pripombe k načrtu združnega zakona

(Dolge.)

Glavna skupščina.

Predpise o občnem zboru obsegajo čl. 29—35. Poleg tega so določbe o občnih zboraht raztresene še na raznih drugih mestih načrta.

Prvi odstavek čl. 29 odreja, da izvršujejo združniki svoje pravice, ki jih imajo v pogledu zadruge, na glavni skupščini. Katere so te »pravice v pogledu zadruge«, oziroma z drugimi besedami povedano, kakšno kompetenco ima občni zbor, o tem se govori na raznih drugih mestih načrta. Osebito je tu omeniti čl. 31, ki našteva predmete, o katerih more sklepati jedino le glavna skupščina. Brez dvoma se more delokrog glavne skupščine raztegniti še na druge predmete, ki niso tu navedeni. Kompetenca glavne skupščine se more razširiti ne samo s pravili, ampak tudi s sklepi skupščine same. Meja za njeno kompetenco obstoji le v zakonu, v pravih in sklepih, ki jih je sama storila.

Dvomljivo je, če more glavna skupščina reševati spore med člani in zadrugo, n. pr. glede tolmačenja vsebine pravil ali glede tolmačenja sklepov glavne skupščine. Iz našega načrta ni razvidno, kakšno stališče da zavzema v tem vprašanju. Najbrže bi se morala kompetenca glavne skupščine v tem oziru odkloniti, ker bi sicer glavna skupščina kot vrhov. organ zadruge razsojala v lastni zadevi.

V drugem odstavku čl. 29 je obsežena važna odredba, da ima na občnem zboru vsak

združnik samo en glas. To pomenja važno izpremembo napram našemu sedanjemu združnemu zakonu, ki določa, da ima vsak član na občnem zboru en glas, ako pravila ne odreja drugače. Tudi nemški združni zakon priznava vsakemu združniku na občnem zboru le en glas. Avstrijski načrt iz l. 1911 pa ima odredbo, da se v pravilih kake zadruge z omejeno zavezo lahko določi, da se priznava onim združnikom, ki imajo po več deležev, po en glas za vsak delež ali za določeno število nadaljnjih deležev, toda več nego 10 glasov da ne more imeti noben združnik.

Brez dvoma ureja avstrijski načrt iz l. 1911 vprašanje pluralitetne glasovalne pravice mnogo bolje nego naš načrt. Bistvu zadruge bi sicer najbolj odgovarjalo, ako bi pristojal vsakemu članu le en glas. Zlasti velja to za zadruge z neomejeno zavezo. Ali na drugi strani ne bo mogoče brez velike škode prezreti dejstva, da imamo prav mnogo zadrug, pri katerih je bila glasovalna pravica urejena drugače, da so namreč člani z več deleži imeli tudi več glasov. Ako bi hotelj sedaj na mah odpraviti pluralitetno glasovalno pravico, je čisto gotovo, da bi to ime- lo za celo vrsto zadrug jako občutne posledice. Zlasti velja to za mnoge zadruge z omejeno zavezo, dočim bi se te posledice pri zadrugah z neomejeno zavezo ne pokazale v večji meri, ker je pri njih večinoma dan vsakemu združniku le po en glas.

Po mojem mnenju ne bo kazalo drugega, nego vpoštevati dosednji razvoj in vsaj za drugim z omejeno zavezo po vzorcu avstrijskega načrta iz l. 1911 dovoliti, da smejo člani imeti po več glasov, ako imajo več deležev. Poleg drugih okolišnosti je treba pri tem vprašanju jemati v obzir tudi to, da član, ki je vplačal več deležev, ni s tem samo prispeval več kakor drugi za zadrugina obratna sredstva, ampak je prevzel za zadrugine obveznosti tudi višje jamstvo, ki se ravna ravno po deležih. Zato se da zagovarjati načelo, da naj ima tisti, ki nosi večji riziko pri združnem podjetju, tudi nekoliko več pravic. Če bi se to ne vpoštevvalo, bodo pri marsikateri obstoječi zadrugi člani odpovedali deleže, a v bodoče se bodo branili plačati večje število. Za zadruge, ki potrebujejo mnogo kapitala (n. pr. produktivne, električne) bi imela označena prepoved lahko slabe posledice. Zakon pa ne sme delati direktno škodo samo zaradi kakega teoretičnega principa, ampak se mora ozirati tudi na dosedanje razmere.

Sploh se pa tudi naš načrt sam ne drži dosledno načela, da imej vsak združnik le po en glas. Za občni zbor revizijskih zvez namreč določa čl. 59, da ima na njem vsaka zadruga po toliko glasov, kolikorkrat ima po 50 članov, a več nego 20 glas ne more imeti nobena zadruga.

Glasovalno pravico dobi vsak združnik s tem, da postane član zadruge. V pripombah k čl. 17 smo videli, da se zakonski načrt ne izraža dovolj jasno o tem, kateri datum je merodajen za postanek članstva. V zvezi s tem se pojavlja tudi dvom, s katerim dnem dobi novi član pravico do glasovanja na občnem zboru.

Za nas nadaljno novo odredbo obsega tretji odstavek čl. 29, da namreč tedaj, kadar se glasuje o odvezi (razrešnici) kakemu članu ali o vložitvi tožbe zoper kakega člana ali o sklenitvi kakega pravnega posla z njim,

prizadeti član nima glasovalne pravice. Ta odredba je povsem umestna. Samo razširiti bi jo bilo še nekoliko. Član naj bi namreč ne imel glasovalne pravice tudi tedaj ne, kadar se glasuje o njegovi odstavitvi. Dalje naj bi se mu glasovalna pravica odvzela ne samo za slučaj, ko se glasuje o sklenitvi kakega pravnega posla z njim, ampak sploh vselej, kadarkoli se ima oprostiti kake obveznosti ali se mu ima priznati kaka korist.

V tretjem odstavku tega člena je nadalje določeno, da morejo združniki glasovalno pravico izvrševati le osebno. Izjema je dopustna glede fizičnih članov le tedaj, ako so ti člani juridično nezmožni za izvrševanje glasovalne pravice (mladoletniki, preklicani). Druga izjema obstoji glede pravnih oseb. V teh primerih bi bilo po načrtu dopustno izvrševati članske pravice na občnih zborih po pooblaščenih. Toda vsak pooblaščenec more zastopati le enega združnika.

Te določbe o zastopstvu pravnih oseb niso povsem jasne. V načrtu je rečeno, da mora pravno osebo zastopati njen »pooblaščenec« (polномошник), kar ni istovetno z izrazom »zakoniti zastopnik«. Po besedilu načrta sodeč bi mogel pravno osebo zastopati le tisti, ki ima posebno pooblastilo, ne pa tudi zakoniti zastopnik že na podlagi svoje zastopstvene pravice. Če bi prišel v imenu mladoletnika na občni zbor njegov varuh ali za umobolnega njegov kurator ali če bi prišli v imenu kake včlanjene zadruge na občni zbor vsi njeni odborniki, torej v vseh teh primerih zakoniti zastopniki, je dvomljivo, če bi mogli po našem načrtu izvrševati glasovalno pravico brez posebnega pooblastila, daši so drugače v vsakem oziru opravičeni do zastopstva.

Dvomljivo je tudi, ali bi se mogli združniki siliti k udeležitvi občnega zbora, n. pr. s tem, da se jim za slučaj neopravičljivega izostanka nalože zamudne globe.

Nadaljno novo odredbo obsega zadnji odstavek čl. 29. Za posebno velike zadruge, ki štejejo več nego 500 članov, dopušča namreč, da se njih občni zbori vršijo po delegatih, katere volijo zadrudniki v skupinah (sekcijah). V tem slučaju se zadrudniki ne morejo direktno udeleževati občnih zborov. Slično odredbo obsega tudi nemški zadrudni zakon in avstrijski načrt iz l. 1911. Naš sedanji zadrudni zakon sicer ne pozna take uredbe, vendar so registracijska sodišča vkljub temu dopuščala, da so se smeli občni zbori obdržavati po delegatih.

Kar se tiče udeležbe na občnih zborih, bi bilo prav, da bi se v zakonu določilo, da se sme občnega zbora s posvetovalnim glasom udeležiti odposlanec revizijske zveze. Taka odredba se da zagovarjati s tem, da bi se moglo dogoditi, da organi zadruge sploh zamolče revizijsko poročilo, ali da tisti, ki ga čita, preskoči bistveno važne točke v revizijskem poročilu, dočim se v zapisnik zabeleži, da se je revizijsko poročilo prečitelo in da ga je občni zbor vzel na znanje. Zadrudniki bi ostali v takih slučajih brez zadostnih informacij o poslovanju zadruginih organov in o stanju zadruge. Zato bi bilo prav, če bi se v zakonu predpisalo, da se mora o občnem zboru obvestiti revizijska zveza, ki bi morala biti upravičena, poslati na občni zbor svojega delegata, ki bi mogel ne samo nadzorovati prečitavanje revizijskega poročila, ampak bi imel tudi možnost, da bi s poukom in opomini skušal doseči remeduro. Tako odredbo obsega tudi avstrijski načrt iz l. 1911. Sicer se more tudi po našem načrtu odposlanec revizijske zveze udeležiti občnega zbora, ali to velja le v izjemnem slučaju, ko občni zbor skliče zveza sama (čl. 53).

V čl. 30 je odrejeno, kdo more sklicevati občne zборе, nič pa ni povedano, na kak način se občni zbor skliče in koliko ča-

sa prej se mora razglasiti. V načrt je privzeto mnogo stvari iz srbskega zadrudnega zakona, a tu se ni privzel čl. 43, kar bo treba naknadno storiti. Tudi se ni privzela odredba drugega odstavka čl. 47 srb. zadr. zakona, da se morajo zadrudniki v razpisu občnega zbora obvestiti, da jim je računski zaključek razporejen v zadrudnem prostoru na ogled.

V čl. 31 načrta so navedeni oni predmeti, o katerih more sklepati samo glavna skupščina. Tu je tudi pri nekaterih predmetih povedano, s kakšno večino da morajo biti dotični sklepi sprejeti. Kakšna večina pa se zahteva v drugih primerih, ki v zakonu niso navedeni, ni nikjer omenjeno. In vendar je nujno potrebno, da se zakon o tem jasno izrazi. Zlasti je to važno glede volitev, pri katerih bi eventualno mogla priti v poštev ne samo kvalificirana, ampak tudi absolutna (navadna) in relativna večina. S stališča prakse se mora zahtevati, da pride v zakon določba, po kateri je za veljavnost sklepov občnega zbora potrebna navadna večina, izvzemši slučaje, kjer zakon predpisuje večjo večino.

K posameznim točkam čl. 31 bi bilo sledeče pripomniti:

V prvi točki je rečeno, da se za sklepe o dopolnitvah in izpremembah pravil in o prestanku zadruge zahteva večina najmanj treh četrtin vseh zadrudnikov. Ta določba se mi zdi prav malo umestna. V naši državi smo še daleč od jedinstvenega prava. Kar ga imamo doslej, je nastalo v naglici in nosi na sebi vse polno znakov površnosti. Na tem polju smemo torej računati s pogostimi izpremembami, katerim bodo morale dostikrat slediti tudi zadruge, ki bodo že zaradi tega prisiljene pogosto izpreminjati svoja pravila. Poleg tega bo gotovo tudi novi zadrudni zakon v enem ali drugem oziru nepopoln ali nejasen, tako da bo preteklo precej časa, da se bo videlo, kako bodo registracijska so-

dišča tolmačila posamezne njegove določbe. Zadruga vsega tega ne bodo mogle videti naprej in takoj spočetka vpeljati taka pravila, da bi jih ne bilo treba kmalu izpreminjati. Računati nam je torej s potrebo prav pogostih izprememb v pravilih. Te potrebe ne bodo povzročale toliko razmere pri zadrukah, kolikor splošno stanje našega prava in njega razvoj. Vkljub temu je brez stvarne opravičenosti zahteva, da morajo za premembo pravil glasovati ne tri četrtine na občnem zboru navzočih združnikov, ampak tri četrtine sploh vseh združnikov. In to tudi tedaj, kadar pridejo v poštev malenkostne dopolnitve ali korekture pravil! Pri večjih zadrukah, ki imajo mnogo in po raznih krajih raztresenih članov, bo navadno nemogoče zadostiti tej zahtevi in pravila bodo morala kljub nujni potrebi ostati neizpremenjena, kar bo zadrugi eventuelno utegnulo povzročiti občutno škodo.

Iz teh razlogov je potrebno, da se zahteva po kvalificirani večini za premembo pravil izpusti.

Tudi za veljavnost sklepa o razpustu zadruga se ne da zagovarjati večina treh četrtin vseh članov. S tem se ne bo rešila niti jedna zadruga. Pač pa bo to povzročilo, da bomo imeli mnogo zadrug, ki bodo dejansko popolnoma mrtve, a bodo na papirju po raznih protokolih in seznamih vendar figurirale kot obstoječe in bodo povzročale napotrebno delo, revizijskim zvezam pa povrh še stroške. Nikakor ne uvidim potrebe oteževati razpust zadrugam, ki so zrele za likvidacijo. Taki birokratični predpisi bodo najmanj pripomogli k ohranitvi zadrug.

Po drugi točki čl. 31 more glavna skupščina skleniti, koliko od poslovnega dobička ali izgube odpade na združnike. Ta odredba je v toliko nejasna, ker ne pove, kaj se vzame za podlago pri razdelitvi dobička, oziroma izgube. Ali naj bo za razdelitev dobička

merodajno to, koliko prometa je bilo med zadrugo in članom, ali se dobiček razdeli v enakih delih med posamezne člane in morda po deležih? Ista nejasnost vlada glede porazdelitve izgub in ta nejasnost bo dala eventuelno lahko povod za velika nesoglasja med člani, oziroma celo za mnoge pravde. V interesu članov in zadrug bo torej, da se ta nejasnost odpravi in se v zakon sprejmejo preciznejše določbe.

Dalje je dvomljivo, ali se za pokritje izgub odpiše del članskih deležev, oziroma vsi deleži, ali pa se deleži puste nedotaknjeni in se vsakemu članu samostojno predpiše prispevek za pokritje izgube. Da se morajo za pokritje izgub prvenstveno porabiti rezervni zakladi, to pač sledi iz čl. 10 točka 7.

V tretji točki tega člena je izrečeno, da se za odstavitev članov načelstva in nadzorstva na občnem zboru zahteva večina treh četrtin vseh združnikov. Zopet neumestna odredba! S tem, da se zahteva tolikšna večina pri sklepanju o odstavitvi, se le utrjuje stališče slabega upravnega in nadzorstvenega odbora in se mu na škodo zadruga podaljšuje funkcijska doba. Če za izvolitev zadostuje navadno večina, ni nobenega razloga, zakaj ne bi ista večina zadostovala za odstavitev.

Prav umestni sta odredbi navedeni pod točko 5. in 6. V 5. točki je namreč občnemu zboru dana pravica, da sklene, do kolike vsote se sme zadruga zadolžiti in do kolikega skupnega zneska se smejo sprejemati hranilne vloge, dočim je v 6. točki rečeno, da sme občni zbor skleniti najvišji iznos posojil posameznim združnikom. Obe odredbi imata namen varovati člane pred posledicami nepremišljenega gospodarstva v zadrugi. Slične odredbe nahajamo v nemškem združnem zakonu in v avstrijskem načrtu iz l. 1911.

Čl. 32 obsega predpis, o katerem se bo moglo še le v bodočnosti po njega uspehili soditi, ali je umesten ali ne. Pod gotovimi po-

goji je namreč zadrugi dana možnost, da zniža jamstvo članov za zadrugine obveznosti in da sme celo neomejeno zavezo nadomestiti z omejeno. Tak sklep občnega zbora bi se moral po načrtu dvakrat objaviti v službenem listu Glavnega Zadrúžnega Saveza. Da je zadnje omenjeni predpis glede objave v označenem listu mesto v uradnem listu dotične pokrajine neumesten, o tem ni treba izgubljati besed in sem za to mnenje navajal razloge že na drugem kraju.

Čl. 33 razpravlja o zapisniku, ki se mora voditi o glavni skupščini. Med drugimi je tu predpisano, da bo treba na občnem zboru zabeležiti vse zadrúžnike, ki so se ga udeležili. Dostikrat bo taka odredba pravilna, dostikrat pa bo povzročala obilo dela in se je bati, da mnogi zadrúžniki ne bodo hoteli čakati tako dolgo, ampak bodo raje odšli, še predno se bo občni zbor pričel.

Čl. 34 dopušča, da se vloži tožba proti

takemu sklepu občnega zbora, ki stoji v nasprotju z zakonom ali pravili. Kateri zakon je s tem mišljen, je dvomljivo. Najbrž zadrúžni. V tem slučaju bi bilo treba besedilo dopolniti in mesto »z zakonom« reči: »s tem zakonom«.

Pravica do tožbe pristojna poleg upravnemu odboru le onemu zadrúžniku, ki je bil osebno navzoč na občnem zboru, je vložil protest in zahteval, da se protest zabeleži v zapisniku. Ta odredba je nekoliko preozka. Pravica do pritožbe bi morala pristojati tudi takim zadrúžnikom, ki se iz opravičljivega vzroka niso mogli udeležiti občnega zbora in takim, ki iz neopravičenega vzroka niso bili pripuščenj k občnemu zboru. Dalje bi se morala pravica do pritožbe priznati tudi nadzornemu odboru, ako bi moralo nadzorstvo odgovarjati za škodo, ki bi nastala, če bi izvršilo sklep občnega zbora.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Basaj :

Elektrarniške zadruge na Češkem.

Električna sila postaja vedno važnejši činitelj v vsem gospodarskem življenju. Prva in v največji mēri sta električno silo začela izkoriščati obrt in industrija. Pokazalo pa se je, da tudi poljedelstvo na tem polju ne sme oštati brezbržno, ako hoče hoditi po poti napredka. Električna sila, potem katere naj se izrabljajo v korist poljedelstva kot gonilna sila za stroje in energija za razsvetljavo v veliki meri razpoložljive vodne sile, je tudi v poljedelstvu postala važen faktor. Čehoslov. republika, ki se lahko ponaša z najnaprednejšim poljedelstvom, je ustvarila že lepo organizacijo za sistematično elektrizacijo, potem katere naj poljedelstvo sukšno z obrtjo in industrijo izkorišča vodne sile. V sledečem

bomo na kratko pojasnili položaj poljedelskega elektrarnišтва, kakor se je v teku let razvilo in danes organizirano v Osrednji Jednoti gospodarskih zadrug v Pragi deluje za uspeh in napredek poljedelstva.

Osrednja Jednota v Pragi kot revizijska zveza združuje danes nad 200 elektrarenskih zadrug samo na ozemlju bivšega kraljestva Češkega. Elektrarenske zadruge na Čehoslov. vaškem so trojnega tipa. Najstarejše zadruge so same proizvajale tok in ga oddajale članom. Običajno samo članom, bivajočim v eni občini. Teh zadrug je samo malo in pri izvajanju sistematične elektrizacije dežele zginevajo, ker bi za svoj omejeni delokrog ne bile rentabelne. Edi-

no zadružna elektrarna v Dražicah, ki sega preko ozemlja desetih političnih okrajev, in ki pripada temu prvemu tipu, bo uvrščena v sistem celokupne elektrizacije dežele.

Že pred izdajo zakona o elektrizaciji za Čehoslovaško republiko z dne 27. julija 1919 so se na Čehoslovaškem ustanovljale samostojne elektrarenske zadruge, ki kupujejo električni tok na debelo od velikih elektraren, postavijo v lastnem delokrogu in na lastne stroške transformatorje in omrežja in potem svojim članom oddajajo tok po enotni ceni. Te vrste zadruga pa se danes ustanovljajo v zelo neznatnem številu.

Temelj sistema elektrizacije Čehoslovaške pa tvorijo takozvane elektrarenske zveze. Češka je razdeljena na 14 elektrarenskih zvez. Na Moravskem, na Šleskem in v Slovakiji se te zveze šele ustanovljajo. Na Moravskem so se dosedaj ustanovile štiri. Organizacijska in finančna pravila skoro vseh teh zvez predpisujejo, da zgradbo sekundarne mreže in transformacijskih postaj v podeželskih občinah izvrši zveza sama. Zadruga, ki se v občini ustanovi za razdajo električne sile, pa daje taki zvezi na razpolago le potrebna finančna sredstva v obliki primerno visokih članskih deležev. Zadruga postane član take elektrarenske zveze. Zveze pa se ustanovljajo ne kot zadruga, temveč kot družbe z omejeno zavezo. Omrežje s transformatorji je torej last zveze in zadruga je ustanovljena prav za prav le radi tega, da interese potom zadržuje skupaj potrebni kapital. Električno energijo zaračunava poedincem ne zadruga, ampak elektrarenska zveza in sicer vsem konsumentom celega okoliša po enotni ceni.

Ravnokar navedeni način organizacije ima napram samostalnim elektrarenskimi zadrugam (kakor smo jih navajali kot prvi in drugi tip), te prednosti, da cena toka ne more stopiti nikdar preko mej rentabilnosti in da je vpliv konsumentov v teh zvezah popolnoma zasiguran. Dve iz obstoječih elektrarenskih zvez in sicer v Kraljevem Gradcu in v Srednječeškem predpisujeta v svojih organizacijskih pravilih za podeželske občine kot najbolj ugodno to poslednjo obliko. Nove zadruga, ki se ustanovljajo skoro splošno pripadajo temu poslednjemu tipu. Zadruga se pobrigajo samo za to, da preskrbijo potrebni investicijski kapital, dočim tok članom zaračunava naravnost elektrarenska zveza sama, ki gradi tudi omrežje.

Sistematično elektrizacijo Čehoslovaške republike podpira ministerstvo za javna dela in elektrotehnični oddelek deželnega odbora. Ti dve oblasti skrbita za sistematično zgradbo vodnih elektraren. Elektrarne same pa so po večini dane v najem akcijskim družbam. Le omrežje primarno kakor tudi sekundarno se gradi na temelju samopomoči, namreč od elektrarenskih zvez. V elektrarenskih zvezah so združeni najrazličnejši konsumenti. S tem, da se loči investicija od uprave oziroma režije, se dosežejo ugodnosti za velike in tudi za najmanjše konsumente, ki skupno odločujejo.

Tarif, ki ga določujejo v elektrarenski zvezi na občnem zboru konsumenti sami, vpoštevajo množino konsumiranja in se pri višjem odjemu cena električne energije znižuje.

Država ima poleg vodstva sistematične elektrizacije dežele, kakor smo zgoraj omenjali, tudi sicer skrb za elektrizacijo gospodarstva in jo podpira kolikor mogoče z davčnimi ugodnostmi in pravnimi privilegiji,

katere dovoljuje občekoristnim družbam, katerim je poverjena izvedba sistematične elektrifikacije države.

Kedaj se bo pri nas našla instanca oz.

organizacija, ki bi za to prevažno delo dala enoten načrt in enotne smernice. Delo deželnega odbora se ne more nadaljevati. Glavne ovire so gospodarsko-politične.

Zadružno gospodarski tečaji.

Važno za člane načelstva in nadzorstva.

Gospodarski položaj ljudstva, kmeta kakor tudi delavca se stalno slabša. Država na upravo pritiska z visokimi davki, taksemi, trošarinami, carinami tako, da ta bremena postajajo naravnost neznosna.

Med kmeta in konsumenta se vriva velika vrsta prekupcev, ki hočejo vsi dobro zaslužiti na eni strani v škodo pridelovalca, na drugi strani v škodo konsumenta. Vsled preštevilnih prekupcev in posrednikov se življenjske potrebščine silno podražijo, običajno za 30 do 50 %, v nekaterih slučajih celo 100 %.

Banke in z njimi zvezane ter od njih odvisne tovarne in trgovine so v vedno večji stiski za denar. Zato hočejo dobiti v svoje roke tudi kmeti denar, ki ga lovijo zlasti z visoko obrestno mero. Visoka obrestna mera pa zopet dela neznosno draginjo.

Vsled pomanjkanja strokovne izobrazbe pada pridobitnost kmetijstva v vseh panogah. Z žalostjo moramo opazovati, kako propada naša živinoreja, kako se mlekarstvo nikakor ne more dvigniti in so se na polju melkarstva začeli udeleževati razni prekupci.

Silno je padla med ljudstvom zavest skupnosti. Ker ni zavesti skupnosti in samopomoči, propadajo naše strokovne in gospodarske organizacije. Tudi zadružništvo trpi vsled pomanjkanja solidarnosti, tisto zadružništvo, v katerem je dosedaj imelo ljudstvo najmočnejšo oporo.

Izhod iz tega težkega položaja se bo našel le, ako bo ljudstvo zavedno, ako bo ljudstvo izobraženo. Ena pot k ljudski izobrazbi in k zavesti skupnosti so predavanja, so zlasti zadružno-gospodarski tečaji.

Zadružna zveza v Ljubljani se je zato odločila, da bo tekom zime prirejela enodnevnih zadružno-gospodarskih tečajev, na katerih bodo predavanja o zadružništvu (kreditnem in blagovnem), strokovna predavanja o kmetiskem gospodarstvu (živinoreja, mlekarstvo, prašičereja, vinogradarstvo, gnoj, gnojenje itd.) in predavanja o potrebi in pomenu strokovnih organizacij (kmetijskih, delavskih ali obrtniških).

Dolžnost članov načelstva in nadzorstva vsake zadrage je, da se sami polnoštevilno udeležijo teh tečajev in da tudi med člani svoje zadrage agitirajo za udeležbo. Kdor je zaveden zadrugar, se bo tečaja udeležil!

Tečaji so celodnevni s 4 ali 5 predavanji. Vsi predavatelji so iz Ljubljane. Zadružna predavanja ima dr. Basaj, strokovno-organizatorična g. Gabrovšek in gospodarska g. Krištof.

Dosedaj se je izvršilo 11 takih tečajev in sicer v krajih: Jesenice, Radovljica, Kranj, Št. Vid nad Ljubljano, Cerklje pri Kranju, Kamnik, Dobropolje, Vrhnika, Dol. Logatec, Cerknica in Stari trg.

Na razporedu so še sledeči tečaji:

Ig pri Ljubljani 27. decembra

Devica Marija v Polju 2. januarja

Dobrova pri Ljubljani 3. januarja

Semič 7. januarja

Črnomelj 8. januarja
Metlika 9. januarja
Vinica 10. januarja
Leskovec 14. januarja
Cerklje pri Krškem 14. januarja
Kostanjevica 15. januarja
Novo mesto 16. januarja
Trebneje 17. januarja
Ribnica 21. januarja
Šmarje (Sap) 22. januarja
Višnja gora 23. januarja
Smlednik 24. januarja
Lukovica 28. januarja
Moravče 29. januarja
Šmartno pri Litiji 30. januarja

Žužemberk 4. februarja
Izlake 6. februarja
Selca 11. februarja
Škofja Loka 13. februarja
Trata pri Poljanah 14. februarja
Vodice 18. februarja
Mengeš 19. februarja
Boh. Bistrica 20. februarja
Vel. Lašče 25. februarja

Zadrugetarji poskrbite za obilno udeležbo. Ob-priliki tečaja v Škofji Loki 13. februarja se vrši istotam tudi ustanovitev pasemskega okrožja za Gorenjsko. Naj torej pošljejo vse živinorejske zadruge na Gorenjskem na ta tečaj svoje zastopnike.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 48: Zadrúžna zveza nam je nakazala znesek Din. 40.000.— po neki banki, banka pa po poštno čekovnem zavodu in sicer le Din. 39.980.— mesto zneska Din. 40.000.—. Banka nam je torej odtegnila za nakazilo po poštno-čekovnem zavodu Din. 20.—. Kako naj to knjižimo? Zadrúžna zveza nam je potom banke nakazala in nas tudi obremenila za Din. 40.000.—, mi pa smo dejansko prejeli le Din. 39.980.—. (H. p. v K.)

Odgovor: Glede nakazila Din. 40.000.—, ki Vam jih je nakazala Zadrúžna zveza potom podružnice neke banke, banka pa zopet potom poštno-čekovnega zavoda, Vam za pravilno knjiženje pojasnjujemo:

V blagajniški knjigi pod prejemki pišite: »Zadrúžna zveza potom podružnice X banke Din. 40.000.—«, v isti knjigi pod izdatki: »Plačana provizija X banki Din 20.—.«

V razdelniku pišite pod prejemki in sicer na tek. račun z Zadrúžno zvezo: »Zadrúžna zveza po podružnici X banke Din. 40.000.—«, pod izdatki — upravni stroški: »Provizija podružnici X banke Din. 20.—.«

Banka Vam je od Din. 40.000.— odtegnila Din. 20.—, ker je nakazala znesek po poštno-čekovnem zavodu. Ta namreč pri nakazilih zaračunava pol promile provizije od nakazanega zneska. Ker poštno-čekovni zavod zaračuna provizijo v breme onega, ki nakazuje, v Vašem slučaju v breme banke, si je vsled tega banka dotično provizijo že naprej odtegnila in Vam nakazala toliko manjši znesek, kolikor znaša provizija. Če bi Vam bil znesek Din. 40.000.— poslan v denarnem pismu, bi sama poštnina znašala Din. 50.30.

Vprašanje 49: Zadrúžna zveza nam plačuje za vezano naložbe 1 % oziroma 2 % višjo obrestno mero nega za navadne. Ali je potem umestno, da tudi naša hranilnica in posojilnica obrestuje večje vezane vloge višje kakor navadne? Ali smemo v tem slučaju tudi za posojila zaračunavati toliko višje obresti? Ali nismo tukaj glede posojil vezani na zakonito predpisano razliko 1½ % med obrestni vlog in posojil? (H. p. v B.)

Odgovor: Višja obrestna mera za večje

vloge in vezane vloge je utemeljena v velikem pomanjkanju gotovine. Dasi to ni v skladu z bistvom rajfajzenovih hranilnic in posojilnic, da se dajo za velike in vezane vloge ugodnosti v višji obrestni meri, vendar z ozirom na silo, katera edina to mero opravičuje, višje obrestne mere za večje vezane vloge ne moremo odsvetovati. Glede zakonite $1\frac{1}{2}\%$ razlike med obrestno mero vlog in posojil smo že ponovno omenjali, da ne odgovarja današnjim razmeram, ker je prenizka in hranilnice in posojilnice ne morejo s tem zaslužkom kriti pri sedanji draginji visokih stroškov režije. Na Češkem so s posebnim zakonom to rališko povišali na 3% .

Opozarjamo pa, da vsem rajfajzenovkam pritičejo že na podlagi čl. 262 fin. zak. vse davčne in pristojbinske ugodnosti. Med pogoji čl. 262 fin. zak. pa nikakor ni obsežen tudi ta, da se morajo hranilnice in posojilnice držati $1\frac{1}{2}\%$ razlike med obrestno mero vlog in posojil. Ako je torej Vaša hranilnica in posojilnica svoja pravila spremenila, kakor zahteva čl. 262 fin. zak., ste že na podlagi tega zakona oproščeni vseh davkov in pristojbin in se napram davčnim odnosno finančnim oblastvom sklicujete na navedeni člen, ne pa na rajfajzenski zakon iz l. 1889, ki ima trše pogoje.

Naše finančne oblasti se še niso popolnoma preorijentirale na nove razmere, kakor jih ustvarja čl. 262 fin. zak. Vendar imamo osnovano upanje, da bo to stališče vedno bolj zmagovalo in bodo tudi rajfajzenske hranilnice in posojilnice na lažjih pogojih čl. 262 dosegale davčno in pristojbinsko prostost, ne pa na obsežnejših pogojih rajfajzenskega zakona iz l. 1889.

Vprašanje 50 : Naša hranilnica in posojilnica je spremenila pravila po navodilu Zadrugne zveze tako, kakor zahteva čl. 262 fin.

zak. Ali so potem zadolžnice koleka proste ? (H. p. v C.)

Odgovor : To vprašanje je odgovorjeno prav za prav že z gornjim vprašanjem. Ker je Vaša hranilnica in posojilnica spremenila pravila kakor zahteva čl. 262 fin. zak., velja tudi za njo čl. 98 srbskega zadrugnega zakona. »Zadružniki kmetijskih zadrug se oproščajo državnih in občinskih taks ob potrjevanju obligacij (zadolžnic), kadar jemljejo denar na posodo od svojih zadrug«. Kako pa je z zadolžnicami na hipotečna posojila, ali so tudi te zadolžnice oproščene pristojbin, to vprašanje je še preporno in bo stvar Generalne direkcije odnosno finančnega ministrstva, da dâ enkrat zadosti točno interpretacijo čl. 262 fin. zak.) Zadrugna zveza je že ponovno zahtevala pojasnila.

Vprašanje 51 : Radi vzgoje smisla za varčevanje pri mladini se zadnje čase res čuti potreba po uvedbi »Čebelice«. Kako naj hranilnica in posojilnica uvede »Čebelico«, ko njeno poslovanje ni tako urejeno, da bi se izplačalo sprejemati tudi manjše zneske ? (H. p. v B.)

Odgovor : »Čebelica« je res potrebna za vzgojo k varčevanju. Ker pa ima svoj pomen v prvi vrsti za mladino, naj jo uvaja šola in razne organizacije, v katerih se več ali manj zbira mladina. V teh organizacijah ima odbor nalogo, da uvede »Čebelico« in jo vodi ali sam ali poveri vodstvo drugim članom. Naloga hranilnic in posojilnic pa je, da skrbijo, da se v šoli in v mladinskih organizacijah s »Čebelico« res začne. Dobro je, ako hranilnice in posojilnice mladinskim društvom preskrbijo za vodstvo »Čebelice« potrebne tiskovine in navodila. Dobijo se pri »Društveni nabavni zadrugi v Ljubljani, Ljudski dom«. Napravite tako darilo za novo leto mladinskim organizacijam. Ta izdatek se vam bo stoterno poplačal.

Vprašanje 52 : Ali so res menice neveljavne, ako niso na predpisanih državnih (monopolskih) goliceh (blanketih)? (H. p. v Čr.)

Odgovor : Veljavnost menice ni popolnoma nič odvisna od tega, ali je na predpisani golici in ali je zadosti kolekovana. Za veljavnost so merodajni samo predpisi meničnega zakona. Golice in kolekovanje

predpisuje pa zakon (in pravilnik) o taksah. Ako menica ne ustreza taksnemu zakonu (in pravilniku), je posledica denarna kazen, ne pa neveljavnost menice. Navadno znaša ta kazen 20 kratnji znesek takse, ki je po menični lestvici predpisana za dotično menico. (Glej čl. 13. Pravilnika o taksah, Ur. list 104, 1922.)

□ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □

»Posojila kmečkih posestnikov«. — Oddelek za kmetijstvo v Ljubljani je razposlal okrajnim glavarstvom, okrajna glavarstva pa vsem hranilnicam in posojilnicam posebne pole radi čim točnejše evidence o zadolževanju kmetijskih posestnikov. Te pole imajo hranilnice in posojilnice počenši s 1. januarjem 1924 pošiljati koncem vsakega meseca izpolnjene na glavarstva. Ker se veliko hranilnic in posojilnic obrača na zadružno zvezo s prošnjami za pojasnila o teh pozivih okrajnih glavarstev in ker gledajo na celo zadevo s precejšnim nezaupanjem, bomo v sledečem zadevo kratko pojasnili.

Zbiranje podatkov o kmetijskem zadolževanju je velike važnosti ne le za presojo stanja našega narodnega gospodarstva na splošno, ampak posebno važno za presojo stanja kmetijskega gospodarstva. Ako pa hočemo stanje kmetijskega gospodarstva prav presojati, moramo imeti dosti točno sliko o zadolženosti kmečkih posestev. Iz te slike lahko dobimo smernice ne le zato, kako naj postopa država, zlasti poljedelsko ministrstvo glede povzdige in pospeševanja kmetijstva, v koliko je potreben za kmetško gospodarstvo državni kredit in v kakšni obliki naj se da, temveč dobimo zlasti tudi smernice za naše hranilnice in posojilnice.

Pribiti moramo, da je akcija, ki gre za tem, da čim mogoče poda natančno sliko o položaju kmetijskega gospodarstva, v svojem bistvu koristna, naravnost nujna. Korist od nje bo tem večja, čim popolnejše se ta akcija izvede. In ker je tudi zadružna zveza pri vodstvu kmetijskega zadružništva na splošno in kreditnega zadružništva še posebej zelo interesirana na tem, da ima točno sliko o zadolženosti in o bremenih kmetijskih posestev, bi bila morala sama začeti s tako akcijo. Zato je le hvale vredno, da je s tako akcijo začel oddelek za kmetijstvo. Vsem našim hranilnicam in posojilnicam to plo priporočamo, da to akcijo s pravočasnimi in točno izpolnjenimi podatki podpirajo. Zadružna zveza se bo sama rada okoristila s podatki, ki jih bo zbiral oddelek za kmetijstvo in iz tega dobivala smernice za svoje delovanje. Lahko bo tudi dajala smernice kreditnim zadrugam, kako naj pospešujejo varčnost, kako naj postopajo pri dovoljevanju posojil itd.

Bojazen hranilnic in posojilnic, da s tem ne bi izdajale poslovne tajnosti, je popolnoma neutemeljena, ker se zahteva v podatkih glede dolžnika le navedba političnega okraja in občine, ne pa navedba imena in bivališča. Kar se tiče izpolnjevanja posameznih vprašanj, bo n. pr. hranilnicam in posojilnicam težko v točnosti podati po-

sestno stanje posojilojemalca, ker posojilojemalci običajno ne prilagajo prošnjam za posojilo posestnih listov. Tudi podatki, koliko posojilojemalec dolguje posameznikom in denarnim zavodom, slonijo le na dobri veri, ki jo ima posojilnica do posojilojemalca, da bo res vse svoje dolgove, ki jih ima drugod, zlasti pri privatnikih, odkrito priznal.

Povišajte zadružne deleže! To geslo velja za vse zadrage brez izjeme vsled devalvacije, ki jo je utrpel naš denar in vsled silnega pomanjkanja denarja, ki ga v svojem poslovanju občutijo zadrage. Zadrage pridejo s tem do večjega lastnega kapitala, do večjega kredita pri upnikih, pri dobaviteljih, vlagateljih itd. Zanimanje članov za zadrugo je večje, ako so zvezani z njo z večjim deležem in vsled tega tudi z višjim jamstvom. Zadruga je v stanu razširiti s pomočjo večjega lastnega kapitala svoj obrat in vsled tega lažje vzdrževati konkurenco s privatnimi podjetniki, trgovci, obrtniki in bankami.

Plačujte v gotovini! Silno se pritožujejo na pomanjkanje gotovine tudi zadrage, na drugi strani pa prodajajo svojim članom na kredit. To ni pravilno, to ni zadružno, to ni vzgojno. Vsi tekoči izdatki, zlasti izdatki za gospodinjstvo se morajo sproti v gotovini plačevati, ker ima to za člane velike prednosti. 1. Varuje jih pred zapravljivostjo in nepotrebnimi izdatki. 2. Zmanjšuje zadolževanje članov in odstranjuje nevarnost, da pridejo v stiske. 3. Za gotovino se kupuje ceneje, bolje. 4. Kdor kupuje za gotovino, pridobi na ugledu in uživa kredit. 5. Zlasti pa plačevanje v gotovini pri današnjih visokih obrestih pomaga zadrugi do uspeha in jo varuje škode, ker silno veliko prihrani na obrestih in ne izgubi na dubioznih terjatvah. — Zadrage naj torej navajajo svoje člane k temu, da vse sproti v gotovini plačujejo. S tem bodo izvršile veliko vzgojno delo.

Zadružno-socialno tečaji se vršijo po sodnih okrajih po Štajerskem podobno kot zadružno-gospodarski tečaji po Kranjskem. Ako se bodo zadrugarji teh tečajev pridno udeleževali, bodo gotovo imeli ta uspeh, da se bo zadružno delo poživilo.

Narodno-gospodarska tečaja in sicer tridnevna z izbranimi predavanji iz narodnega gospodarstva se vršita istočasno v dneh 27, 28. in 29. decembra v Mariboru in Celju, v Mariboru pod vodstvom dr. Hohnjeca, v Celju pod vodstvom dr. Korošca. Velikega pomena so taki tečaji za fante in mlade gospodarje.

Neosnovane govorice trosijo nasprotniki hranilnic in posojilnic, češ, da bo država nadzirala vse hranilnice in posojilnice, da bodo morale svoj denar pošiljati v Beograd, da se bo vlagateljem odtegnilo eno tretjino vlog itd.

Jasno je, da gredo te govorice samo za tem, da bi vzbudile v vlagateljih nezaupanje do hranilnic in posojilnic. Vsak zadružnik mora vedeti, da so **zadružne** hranilnice in posojilnice popolnoma neodvisne, da niso podvržene nobeni državni kontroli, temveč samo zadružna zveza, kateri pripadajo, izvrši vsaki 2 leti revizijo po svojem revizorju. Vsak zadružnik vê ločiti zadružne hranilnice in posojilnice od mestnih oz. občinskih hranilnic, ki jih tudi imenujejo **regulativne** hranilnice. Za te velja drug zakon; te so podvržene državni kontroli in za te lahko vlada v okviru zakona o regulativnih hranilnicah daje predpise in odreja kontrolo. »Slovenski Gospodar« od 29. novembra je prinesel jasen članek o zadružnih hranilnicah in posojilnicah, istotako tudi »Domo-ljub« v 50. št. od 12. decembra.

† **Anton Brezovnik**, ustanovitelj in načelnik posojilnice na Vojniku pri Celju, je umrl dne 20. novembra t. l. Posojilnico na Vojniku je pokojni ustanovil l. 1897 in jo vzorno vodil do svoje smrti torej 26 let. Lani je

posojilnica parznovala svoj srebrni jubilej. Z drugarji, posnemajte požrtvovalno in vztrajno delo, s čimer najlepše častite spomin pokojnika.

Umrla sta še dva zadrugarja. Dne 12. decembra je v ljubljanski deželni bolnici umrl nadučitelj od sv. Petra pod sv. Gorami Emerik Moric, ki je l. 1899 ustanovil tamošnjo posojilnico in jo kot načelnik vzorno vodil do svoje smrti, celih 24 let. — Istega dne je postal žrtev zavratnega napada Ivan Jerin iz Viča pri Ljubljani, ki je bil dolgoletni član načelstva Ljudske posojilnice na Viču. Blagjima spomin.

Narodni Gospodar letnik 1923 je zaključen. Veliko gradiva je zbranega. Mnogo lepili člankov se je nabralo, številno vprašanj iz združne prakse je rešenih. Nujno svetujemo, dajte letnik XXIV. v vezavo, da Vam bo ved-

no pri roki in Vam nudil pojasnilo, ako ne boste v združni praksi v kaki zadevi na jasnem.

Z l. 1924 začenja Narodni Gospodar svoje 25. leto. Četrto stoletje — koliko misli, koliko izkušenj v otroških in mladeniških letih Slovenskega združnega gibanja! Kako lepo sliko upov, bojov, uspehov in težav mladega slovenskega združništva nam nudijo letniki Narodnega Gospodarja!

Koliko združnikov pa je žalibog, ki Narodnega Gospodarja še ne berejo. Pa kaj združniki! Saj ga niti člana načelstva in nadzorstva, torej voditelji zadrug ne bero. Naj bi bilo to v l. 1924 drugače. Naj bi vse zadruge naročile list za člane načelstva in nadzorstva, kakor jih je Združna zveza že lani pozivala z okrožnicami.

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Načrt zakona o izdajanju dovoljenj za izkoriščanje vodnih sil je izdalo ministrstvo za poljedelstvo. Načrt deli podjetja za izkoriščanje vodnih sil v tri kategorije. V prvo spadajo taka podjetja, ki imajo namen preskrbovati silo za javne potrebe sploh posebno za potrebe države, samoupravnih teles in vodnih zadrug in katerih maksimalna sila presega 100 kilovatov. V drugo kategorijo spadajo podjetja, katerih maksimalna presega 300 kilovatov brez ozira na kakeršen koli namen. Tretjo kategorijo tvorijo podjetja, ki ne spadajo niti v prvo, niti v drugo, torej podjetja z maksimalno silo pod 300 kilovatov, ako jim ni glavni namen preskrba sile za javne svrhe.

Za povečanje varčevanja in v zaščito vlagatelj. V ministrstvu trgovine in industrije

delajo po izjavi tega ministra na tem, da se povzdigne varčevanje in poveča zaščita vlagatelj. Na predlog tega ministrstva je pristal finančni minister Stojadinović na to, da bodo menda po novem finančnem zakonu vsakega davka proste vloge, katerih letne obresti ne presegajo 5000 Din. Kakor znano, so bile pri nas dosedaj obresti od vlog podvržene rentnemu in invalidskemu davku, ako so te obresti presegale 100 Din. Rentni davek je znašal 3 % od obresti, invalidski davek pa se je odmerjal po višini rentnega davka na temelju posebne skale. Žal, da se ni minister spomnil tudi na potrebo posebnega zakona za zaščito vlagatelj, kakor ga je finančni minister Čehoslovaške republike že predložil parlamentu.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Združna zveza. Izdajatelj: „Združna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Združne zveze“, v Ljubljani.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor hranilnice in posojilnice v Dobovi, r. z. z n. z., se vrši v nedeljo dne 30. decembra 1923, ob 3. uri popoldan v posojilniških prostorih pri Jože Megovc. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge na Dobrovi pri Ljubljani, r. z. z o. z., se bo vršil dne 23. decembra 1923, po prvi maši v stari šoli na Dobrovi. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Sklepanje o likvidaciji in volitev likvidatorjev. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke posojilnice in hranilnice v Dragi v likvidaciji, r. z. z n. z., se bo vršil dne 23. decembra 1923, ob 3. uri pop. v posojilniških prostorih z dnevnim redom: 1. Poročilo likvidatorjev. 2. Sklepanje o shrambi poslovnih knjig.

Izredni občni zbor hranilnice in posojilnice v Sevnici, r. z. z n. z., se bo vršil dne 23. dec. 1923, ob 8. uri zjutraj v posojilniških prostorih. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor hranilnice in posojilnice pri sv. Petru na Medved. selu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 23. decembra 1923, ob 9. uri dopoldne v župnišču. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev rač. zaključka za l. 1922. 3. Slučajnosti.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice pri sv. Lovrencu nad Mariborom, r. z. z n. z., se bo vršil dne 26. decembra 1923, ob 9. uri dop. v uradnem prostoru. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 3. Volitev enega člana načelstva. 4. Sprememba pravil. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA - MIKLOŠIČEVA CESTA 10 Telefon št. 57 in 470 Telefon št. 57 in 470
V LASTNI PALAČI VIS-A-VIS HOTELA UNION

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Kapital in rezerve skupno nad Din. 15,000.000.—

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.

Kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO v LJUBLJANI

R. Z. Z. O. Z.

MANUFAKTURA NA DEBELO IN DROBNO

Centralno skladišče

v novi palači "Vzajemne posojilnice" v Ljubljani, Miklošičeva cesta.

Prodajalne na drobno: Stritarjeva ulica št. 5 in Dunajska cesta št. 29.

Podružnica v Somboru (Bačka).

Telefon št. 550

Prvovrstni proizvodi! — Cene solidne!

Pošt.-č. št. 10.222

GOSPODARSKA ZVEZA

notira sledeče cene:

GNOJILA:

Kalijeva sol 42% po	Din. 150.— za 100 kg
Kostni superfosfat z 18% v vodi raztopne fosforove kisline, z vrečami po	260.— " 100 "
Rudninski superfosfat s ca 16% v vodi raztopne fosfor. kisline (vreče a 100 kg) po	160.— " 100 "
Bela razklejena kostna moka 32—34% po	210.— " 100 "
Tomaževa žlindra 18% po	180.— " 100 "
Cement po	90.— " 100 "

Cene veljajo pri odjemu originalnih vreč, pri vagonskih pošiljkih se prednje cene razumejo fko vsaka postaja v Slovenijo.

KRMILA:

Lanene tropine po Din. 4 za kg. Vreče po 50 kg.

Orehove tropine, vsebuječe 42% beljakovin in maščobe po Din 3.50 za kg z vrečami. Vreče po 75 kg.
Klajno apno po Din. 4.—.

VINOGRADNIŠKE IN KMETIJSKE POTREBŠČINE:

Drevesne škropilnice bakrene po	Din. 600.—
Modra galica po Din. 10.50 za kg, pri manjšem odjemu	kg " 12.—
Žveplo, dvojno rafinirano	kg " 4.—
Trierje (žitne čistilnice) tvrdke Heid, znamka I A po	" 3.500.—
Trierje (žitne čistilnice) tvrdke Heid, znamka I B po	" 3.000.—
Mlatilnice na ročni in gepeljni pogon po	" 4.000.—
Mlatilnice na gepeljni pogon s siti in tresali po	" 6.500.—
Gepeljni na 36 obratov po	Din. 4.500.—
Gepeljni na 24 obratov po	" 4.500.—

Poleg tega so na razpolago vsakovrstni poljedelski stroji, kakor:

čistilniki (pajtelni), plugi, brane poljedelske, brane travniške, brzoparilniki, gnoj-
nične sesalke, vodne sesalke, lesené grablje, bruši za kose, kose itd.